

KELET

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott gármond sor 6 kr. ára
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb
és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is
nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelk Alajos (Wollzeile 22), Haasen
stein és Vogler (Neuer Markt 11).
Pesten: Lang Leopold (Erzsébet-tér 9. sz.).

Nyilttéri ozikkok

gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:

Belső-farkasutoza 76. szám, hová a lap szellemi részét illető
közlemények címzendők.

Az értékesb ezikket díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések
küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A
„KELET”
politikai és közgazd. napilap
nyolczadik negyedévi folyamára.

A közelgő új negyedév küszöbén, a nélkül, hogy új program-adásnak szükségét látnók, egyszerűen fölkerjük lapunk t. pártolót hogy előfizetéseiket idején megtenni sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében fenakadás történjék.

A „Kelet”, mint eddig, ezután is hiv képviselője lesz az erdélyi résznek érdekeinek, s míg mulasztatlan kötelességének tartja az anyahonnan való unio rendszeres keresztültétele mellett küzdeni, viszont nem téveszti szem elől a historiai mult által teremtett specialis viszonyok tekintetbe vételét, s aanyival inkább most, midőn a királyi biztosság megszüntetése folytán, még jobban előtérbe lép annak szükségessége, hogy minden felmerülő sajátlagos kérdés földerítését a nyilvánosság közegei, az erdélyrészi lapok, tekintsék elengedhetlen feladatuknak.

Ezt a feladatot jövőre is tőlünk telhetőleg betöltjük s munkatársaink tekintélyes csoportja remélénünk engedi e törekvés sikerét, ha t. előfizetőink eddig tanusított támogatásukban ezután is részesítenek s maga az ország-rész intelligenciája lapunkat tekinti — mint eddig — a vidéki érdekek készséges közlönyül.

E szellemi és anyagi támogatás reményében nyitjuk meg az előfizetést.

Szász Béla,
felelős szerkesztő.

A „KELET” előfizetési ára:

Okt. — decz.	3 frt.
Egy hóra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

Az előfizetés pénzek, legcélszerűbben postai utalvánnyal; kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

„KELET” TÁRCZÁJA.

Erdélyi protestans egyetem.

a XVIII-dik században.

(Folyv. az akad. oct. 14. osztály-ülésében.)

(Folytatás.)

Mily fontos államügynek tekintették, miért törvénybe is iktatták Mária Thérézia alatt a protestans ifjaknak külföldön tanulását, azt e törvényezikből ma is méltó bámúlással lehet látni.

Mária Thérézia királyné parancsa következtében, az erdélyi udvari kancellaria az egyetem ügyében 1761-ben november 3-án körülményes tudósítást tett.

A nevezett udvari kancellária elnöke s udvari kancellár gróf Bethlen Gábor, mint Dobokamegye főispánja 1751-ben katalizált s annak jutalmul Bécsben erdélyi udvari kancelláriai tanácsos lett, négy év mulva pedig 1755-ben erdélyi udvari kancellárrá kineveztetett E főhivatában tíz évig, igen buzgó, tevékeny eszköze volt az udvarnak s azon politikának, mely a hazai törvények mellőzését, sőt tapodását maga feladatává tette, a szabadságot így elnyomta s végre a jezsuitáknak tnlyomó befolyásra jutásával, a hazai jogviszonyok s államélet igen szomorú képét mutató absolutismusra vezetett, valamint teljesen bevégzett egyházi és politikai reactiót alapított meg. Ez állítás igazságát egyebek közt, az erdélyi egyetem felállítását elrendelő legfelsőbb kézirat is bizonyítja s azt sajátzerűleg il-lustrálja.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után tiszteletpéldánnyal szolgálok.

Hirdetési díjainkat, hogy a vidéki t. iparosok is egyenlő kedvezményben részesüljenek a kolozsváriakkal, jövőre az egész erdélyi részekben felényire szállítjuk le, mit hazánk összes iparosainak becses figyelmébe ajánlunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

Szamosujvár, octóber 17.

(M. A.) Körülbelül három évtized mult el azóta, hogy List Frigyes, a nagynevű német nemzetgazdász először lépett föl az indítvánnyal, miszerint a németországi vasuthálózat egységes terv szerint létesíttessék.

Nem csudálkozhatunk a fölött, hogy ezen indítvány a politikailag akkor még egészen szétarabolt, a Metternich-kormányrendszer békóinak terhén kívül semmi más egységi összeköttetést nem érező Németországban nyomtalanul viszhang nélkül enyészett el.

Sokkal csodálatosabb az, hogy az országos vasuthálózat tervszerű kiépítése, illetőleg kiegészítése az egészséges államfejlődés minden ágára kiható nagy horderejét még ott sem látszottak eddig kellő figyelem- és méltánylásban részesíteni, a hol, mint például hazánkban is, nem hiányzott a vasuthálózat egységes terv szerint létesíthetéseinek egy jelentékeny tényezője sem.

Egy tekintet hazánk vasuthálózati térképére nem a legörvendeteseb módon teszi beszökövé állításunk alaposságát. Az alkotmány visszaállítása óta lefolyt évek vasuti története veres fonalként húzódik keresztül, a rendszer és tervszerűség teljes hiánya. Vasutak építettek oly hamar, oly vidéken s irányban, a hol azoknak építése — tervszerű működés mellett — legfeljebb a következő évtizednek képezendette volna földadatát. Sőt a mi több, állami kamatbiztosítás mellett épültek paralel, egymással jövedelmezés tekintetében versenyre kelni hivatott vasutak oly vidékeken, a melyek egy vonalnak sem képesek még elegendő forgalmat nyújtani. Mig másrésről egészen vasutak nélkül maradtak vidékek, melyek — mint pl. Erdély északi részének — az országos vasuthálózatba mielőbb bevonatását államéletünk jól felfogott érdekei nagyon is nyomós érvekkel tették kívánatossá.

Az udvari kancellár oldala mellett álló négy udvari tanácsos hasonlólag katolikus volt, t. i. Bándi Ferencz, Somlyai Albert, Vesz György és Pelsér József; ez utolsó azelőtt az alsó ausztriai gubernium tanácsosa, 1761-ben udvari tanácsosi címmel és ranggal az erdélyi udvari kancelláriához áttétetett.

Meg kell azt itt említeni, hogy 1727-ben kelt s három év mulva 1730-ban megerősített legfensőbb végzés erejénél fogva a reformatusok minden udvari hivatalból kizárva voltak, ennek folytán 1727-től fogva Mária Théréziának 1780-ban november végén történt haláláig s így 53 év alatt az erdélyi udvari kancelláriának alkalmazását egy református sem nyert.

Gróf Bethlen Gábor a felállítandó erdélyi egyetemre nézve parancsai tudósításában a külföldi akademiák látogatását megengedő törvényeknek elősorolása után, megjegyzi, hogy bár az 1752-iki artikulus szerint, az abban említett feltételek teljesítése után, az illetőknek az utlevelet ki nem szolgáltatni, alig volt lehetséges, nehogy jogaik megszorításáért a fejedelemmel alkalmatlankodjanak, mégis keresve-kerestek mindig valami okot, miáltal az ifjakat szándékukban hátráltassák s ily módon őket további tanulásuknak a csász. kir. tartományokban leendő folytatására rábíriák.

E cél elérése végett 1753-ban kelt rendeletben kimondatott, hogy mindazon világi vagy egyházi egyének, kik az udvar híre és engedelmével a birodalomból kiutaznak bármí javadalom, vagy hivatal elnyerésére is számot nem tarthatnak. Haszonlag 1755-ben egy a gubernium által kihirdetett királyi leiratban ő felségének azon különös kedvezménye köztudomásra juttatott, hogy a hazai nemesség ifjak vallás különbség nélkül a bécsi Theresianum neve alatt ismeretes tanintézet s katonai

Igy történhetett aztán meg, hogy vasuthálózatunk nagy része még papíron is alig van meg, s a hazai vasutak már is óriási súlylyal nehezednek az állampénztárra.

Vasutaink érezhető tervszerűtlensége, s a még inkább érezhető nagy mérvű vasuti kiadások ál'ampolitikai s közgazdászati miséjének tudata birta reá a közelmúlt napokban úgy a képviselőház központi bizottságát, mint a felsőházat is arra, hogy a közlekedésügyének kötelességévé tegye vasutaink állapotáról s az országos vaspályahálózat tervszerű completirozásáról egy kimerítő előterjesztésnek minél előbb a törvényhozás asztalára tételét.

A minister nyilatkozata kilátást nyújt arra, hogy ezen előterjesztés néhány hét alatt a nyilvános bírálat tárgyát képezendi, és bizonyára véget fog vetni a rendszertelen építkezés minden oldalú hátrányainak is.

— Egyetemi enquete. A Trefort közoktatási miniszter által az egyetem ügyében összehívott enquete tegnapielőtt tartá első ülését a miniszter elnöke alatt. Jelen voltak: Csengeri Antal, Hoffmann Pál, Horváth Mihály, Kautz Gyula, Korányi, Markusovszky, Mészáros, Molnár Aladár, Rupp, Schwarcz Gyula, Than, Tanárky, Toldy Ferencz.

A tanácskozás eredménye a következő: Az első kérdést illetőleg, hogy egy általános egyetemi törvény dolgoztassák-e ki, vagy pedig csak a pesti egyetemre vonatkozó, mely tjavaslat azután a kolozsvári egyetemre is alkalmaztatnék, az enquete többsége egy általános egyetemi törvény készítése mellett nyilatkozott s ebben minden befoglaltatnék, mi a belső szervezetre vonatkozik; egyes esetekben aztán lehetne a helyi érdekeknek és viszonyoknak megfelelő módosításokat hozni javaslatba.

A mi a második kérdést illeti: hogy mely viszonyok szabályoztassanak a törvény és statutumok által, az enquete hosszabb vita után is nem mondott ki végleges határozatot. A többség által hangoztatott elvek azonban oda vonhatók össze, hogy a maradandó intézmények törvény által, a körülményektől és viszonyoktól függők pedig statutumok által szabályoztassanak.

Legérdekesebb vita fejlődött ki a harmadik kérdés felett, mely a karok számára s a pesti egyetem theologiai karának állására vonatkozik. E kérdés megoldásától függ, mondá Trefort miniszter, az egyetem reformkérésének megoldása, vagy annak elbukása is. A kérdés első részét illetőleg hamar tisztába jöttek; a tudománykarok száma

akadémiába fölvetetnek, hol minden más tudományok mellett a philosophiát s jogot is tanulhatják, valamint alkalmatosságuk lesz, a nem esigyakorlatok — exercitia militaria — ismeretét a jártasságot azokban magunknak megszerezni. Az ifjaknak oda édesgetése tekintetéből a lezkerend, a s szükséges költségek és más tudnivalók kimutatásával együtt közzététetett. Mindezeknek azonban csekély eredménye lett, miután csupán hét protestáns orvosi növendék maradt tanulásának folytatása végett Bécsben, a protestans nemesség részéről pedig a mondott intézetbe belépés végett magát senki sem jelentette.

Az 1756-dik esztendőben — a hét éves porosz háboru kitörése után, mind a külföldre utazókat fenyegető veszélyek tekintetéből, mind pedig más állami okokból — ex aliisrationibus publicis — utleval az azért folyamodóknak nem adatott s három esztendeig, u. m. 1759-ig külsőrszági egyetemet látogatni egy ifju erdélyi sem ment ki. Az utóbb említett esztendőben végre, midőn a három gr. Teleki ő felségének különös kegyelméből a külföldre kibocsátatott, majd több protestans erdélyi ifjak is hasonló engedélyért folyamodtak s az udvari kancelláriának ez ügyben tett felterjesztése folytán, ő felsége a törvényben parancsolt óv rendszabályok megtartásával s reversalis mellett a külsőrszágba tanulás végett menni akaróknak az utlevelek kiadását megengedte: — „quod observatis cautionibus in superius citata artikulari constitutione praescriptis, studiorum causa peregre proficisci volentibus erga reversales de adeundia amicis provinciis datas, passuales elargiri possint.”

Szilágyi Ferencz.

(Vége köv.)

ugy a pesti, mint a kolozsvári egyetemen négyben állapított meg, és pedig e négy lenne: az orvosi, a jogi, a történeti-bölcsészeti, és a matematika-természettudományi kar. Nehezebb volt a kérdés második része. Horváth püspök a pesti egyetemen a theologiai kar fontartása mellett szölt. Az episkopátus újabb időben ultramontán tendenciáknak hódol, melyektől az alsóbb papság eddig érintetlen maradt. Azon körülmény által, hogy a tanárok a theologiai karnál az állam által nevezetnek ki és fizettetnek, bizonyos függetlenség van számukra biztositva. A theologiai kar hallgatói pedig más karok hallgatóival való érintkezés által bizonyos szabadabb szellemet szívnak be, melyet aztán saját kerületökben, vagy mint tanárok is tovább ültetnek. Horváth M. nem tett kifogást az ellen se, ha a többi felekezetek részére is rendeztetnek be karok. Hasonló értelemben szólt Toldy Ferencz is, ki még azt sürgeti, hogy a magyar nyelv legyen a tanítási nyelv.

Schwarz Gyula és Hoffman Pál az előtte szólok nézetét ellen szöltak, mert a theologiai karra a többi karok nem gyakorolnak befolyást, az azoiban igen a többiekre, a mint ez az egyetemi tanácsban a személyes ügyekben mutatkozik is.

Csengery azon nézetét fejező ki, hogy a viszázást mindenesetre meg kell szüntetni. Végleges határozat nem hozatott.

A negyedik kérdésre: hogy az egyetemen technikai kar is állíttassék-e fel, egyhangulag nemmel feleltek.

Érdemes vitát idézett elő az ötödik kérdés, is: Tekintetbe véssenek-e az érettségi vizsgálatok és ha nem, minő intézkedések léptessenek-e helyébe?

Nagyon szomorú dolgokat lehetett ez alkalommal hallani; a biztosság egyik tagja azt véli, hogy gymnáziumainknál csakis realiskolaink rosszabbak. Az érettségi vizsga kérdése szorosan összefügg a középiskola rendszerével. Mivel pedig a középiskolákat nem lehet radikálisan és most megváltoztatni, a legkülönbözőbb intézkedéseket ajánlották, mint pl. járó vizsgáló bizottságokat, állandó vizsgáló bizottságokat a főhelyeken, felvételi vizsgákat stb. Ez utóbbi expedius ellen megjegyeztetett, hogy az egyetemi tanárokat nem lehet e vizsgákkal is terhelni, s különben sok kellemetlenséggel jár a szegények tanulókra nézve. E kérdés tehát függőben hagyatott, míg a középiskolák szervezete nem kerül tárgyalás alá.

A többi kérdések fölött a tegnap esti ülésen határozandó az enquete.

Két kiutasítás.

Deczember 2-án reggel 6 órakor idősb Hubaut rendőrbiztos megjelent több rendőr kíséretében a St. Georges térre néző s Thiers tulajdonát képező ház kapuja előtt. A rendőrbiztos betolakodott a köztársaság jövendőbeli elnökének hálósobájába, ki még aludt. Ijabb Hubaut szőlynyitotta a veres damaszt függőnyt s a következő szavakkal rázta föl álmaiból Thiers urat:

„Legyen olyan jó és keljen föl. Én rendőrbiztos vagyok s parancsom van önt elfogni.”

Thiers rögtön fölébredt, kidörzsölte szemét s a rendőrhöz mondá: „Mit gondol?”

„Én rendőrbiztos vagyok és parancsom van önt elfogni.”

„És miért?”

„Itt van a parancs.” A rendőrbiztos erre egy papírt vett elő, mely a rendőrfőnök aláírásával volt ellátva.

„Én népképviselő vagyok, s mint ilyen sérthetetlen.”

„Azzal én keveset törődöm. Nem feladatom vitatkozásba bocsátkozni, hanem egyszerűen végrehajtani a kapott parancsot.”

„De tudja-e, hogy a nemzeti szuverenitás megsértése által egy népképviselő személyében, életét teszi kockára?”

„Hagyja el és keljen fel Thiers ur, 'nem szabad nekem semmi alkotmányos kérdés vitatkozásába bocsátkoznom önnel.”

Thiers fölkel és fölöltözött. „Nem tudja, vajjon én vagyok-e az egyedüli képviselő, ki elfogott.”

„Erre nem felelhetek.”

Kolozsvár, october. 18.

(B. K.) A „K. Közlöny“ october 16-iki számában a boszuság mérges kifejezéseivel ront a „Kelet“ cikkének, mely az előbb említett lap „A katholica egyház a magyar államban“ című három cikkével foglalkozott. A méltóságos hangon tartott lármából csak azt vesszük ki, hogy fején találtak útni a szegyet: a püpos azért boszankodik leginkább, ha annak nevezik, a mi.

A mivel pedig a „K. K.“ cikkében „ez a (B. K.)“ van illetve, hosszabb megjegyzés nélkül hagyjuk, holott a dühös megtámadásra inkább volna méltó a „K. K.“-cikkre, mint „ez a (B. K.)“ volt. Igénytelenségünk igen jól érzi, hogy akarata nagyobb, mint tehetsége és tudománya; higgye el azonban a „K. K.“, hogy csak arról és csak annyit írunk, a mennyit tudunk; s ha egyebet nem is, de három cikket nagyon is megértettük.

Sok volna még mondani valónk, a (B. K.)-ra szőrt kifejezésekre, csekély személységünk azonban nem méltó hirlapi tárgyra s ezért nézzük a „K. K.“ cikket szigorú objectivitással.

A cikkben újlag hangsúlyozva van, hogy a katholica egyház nem követel többet, mint a többi vallásfelekezetek, alább pedig ezeket olvassuk:

(B. K.) így képzeli a vallászabadságot: „az egyház is az államtól nyeri alapszabályainak megerősítését;“ oly értelmezése ez az önkormányzatnak, melyet keblügyeire nézve egy szabad község sem fogadhatna el, s melyet a vallásfelekezetek mindegyike, tehát a 8 millió katolikus is bátorozottan repudál; mert az állam köre — szerintünk és mindazok szerint, kik az önkormányzat lényegét, az egyházak valódi függetlenségét értik — csak is az állami főfelügyeletre szorítkozik.

Ugy hisszük a „K. K.-nek tudomása van, már csak első cikkünk után is arról, hogy az erdélyi reformata egyház, midőn újban önkormányzata szervezeti törvényét megalkotta, felterjesztette azt a miniszteriumhoz. Miként állíthatni tehát, hogy a katholica egyház „nem követel kiváltságot“, midőn nemcsak a kezünk alatt levő cikk utasítja vissza a miniszteri megerősítést, de a kath. autonómiai szervezet elkészítése után tényleg kikerülték a katolicusok a miniszteriumot. Ezt megértettük a multkor, értjük most is és határozottan jogtalannak mondjuk. Ez az állam kikerülése, az állam fensőségének el nem ismerése, melyet csak az ultramontanizmus tesz.

Nem tudjuk, hogy mily községet ért az iménti idézetben a „K. K.“ szabad község alatt, mert, ha ez nem valami égbeli fogalom, ugy csekély tudománunkkal a földi rendezett államokban a községi kebl szabályok az államtól nyerne megerősítést. Nem merjük feltenni a „K. K.-ról, hogy ne tudná, miszerint Kolozsvár kebl szervezete is a miniszteriumnál van; amaz állítás pedig ilyenemü esmeretlenségre mutat.

Szeretnők, ha a „K. K.“ megértetné hig velöknkel, hogy mit ért az annyit emlegetett állami főfelügyelet alatt? mert, ha visszautasítja, hogy az állam megerősítse az alapszabályokat, tiltakozik az állam legkisebb beavatkozása ellen a katolicusok ügyeibe; e szerint a főfelügyelet nem jelent egyebet, mint nyugalmas végignézését mindannak bár mit tesznek a katolicusok; azaz, hogy e főfelügyelet nem jelent semmit sem.

A K. K. kapkodásnak, önmagukkal való oly nagy ellenkezésnek tartja két mindjárt idézendő állításunkat, hogy ezért méltónak sem tart bennünket az ellenük küzdésre sem (mit azonban mégis megtesz.) Mi ugyanis azt mondottuk: „hogy nem valljuk

Szünet következett, s Thiers egy szekrény felé fordult. Visszalépett onnan, mondá: „És ha önnek rendőrbiztos ur a fejébe egy golyót röpítenék, mi lenne akkor?“

Hubaut jobb kezével köpenyének zsebébe nyúlt „Erre nézve is megtettem elővigyázati intézkedéseimet, Thiers ur., „A jog az én részem van, ön megsérti az alkotmányt és... lakásomat, hova ily alkalmatlan időben jön.“

„En nem vitakozhatom önrel, mert ön nagyon tudós velem szemben. Vezessen be dolgozó szobájába. Parancsom van, vizsgálatot tartani.“

Thiers előre ment, s Hubaut utánna a dolgozó szobába. A rendőrbiztos mindent megvizsgált, átnézte az iratokat, s midőn semmi rosszat nem talált, mintegy haragvó arccal mondá: „Hogy van az, hogy levelezéseit nem kaptam meg?“

„Azt hittem, hogy veszélyeztetve vannak, s azért Londonba küldtem egy barátomhoz, és ma már gratulálhatok ezért magamnak.“

„Jól van, kövessen.“

Egy kocsi várt a kapunál, s midőn beült Thiers, kérdé idősb Hubaut urtól: „Hova visznek?“

„A Mazasba.“

Thiers a Mazasban találkozott Cavaignac, Changarnier, Bédau, Lamorciere tábornokokkal, Charras ezredessel és több másokkal, kiket ép ugy, ép olyankor, ép oly okokból s ép oly módon ragadtak ki lakásukból mint őt.

Thiers a Ham erődbe kellett volna elzárni; ez volt elhatározva, míg meg nem elégedtek azzal is, hogy az országból kiutasítsák. Veindebach, hadnagy december 8 án este 6 órakor jött Thiershez, hogy őt Kehlig kísérv. Thiersel volt keseredve egészen a könyezésig.

az országgyűlés jogának, hogy maga állítsa meg valamely vallásfelekezet önkormányzati szabályait,“ más hol pedig azt állítottuk, hogy az államjoga „az egyház önkormányzati alapszabályainak megerősítése.“ Mi valóban nem tudjuk mit mondjunk ama bölcseségre, mely megállítás és megerősítés közt a kölömbiséget nem fedezi fel. Im itt közel Kolozsvár szervezeti szabályait maga a város állította meg, de azért mégis megerősítés alatt vannak, s ha meglesznek erősítve, soha sem fogja senki is azt mondani, hogy azokat az országgyűlés vagy miniszter alkotta vagy állította meg.

Legelső cikkünk eme passusára. „A cikk írója az államkörön kívül, az államtól függetlennek tartja a katholica egyházat.“ a „K. K.“ így felel: „Ebből is vádat faragna, ha lehetne; ámde ez által csak azt árulta el, miszerint nem tudja, hogy az állam körén kívül valóban minden egyház független ép a vallás szabadságot és egyenjogúságot megállapító 1848-diki s az előtti törvények értelmében.“

Igaz van a cikkírónak, hogy ezt nem tudjuk, mert nem lévén ez állítás való, nem is tudhatjuk. Meglehető csalatkozunk, de a mi felfogásunk szerint minden egyház az állam körén „belül“ független, s csupán csak azért, mert magát e függetlenséget megadó törvényt is nem az államon kívül levő hatalomtól, hanem magától az államtól nyerte. S ha igaznak tartja, melyhez zárjelben valóban oda tette „igaz!“ első cikkünk azon állítását, hogy cikkírő „az állam körén kívül függetlennek tartja a katholica egyházat;“ ugy engedje binnünk, hogy cikkírő ur nem maga az egyház, mert ezt nem az összes katolicusok, hanem csak egy kis ultramontan rész tartja.

S hogy végre Bluntschli doctrináját mennyire helytelenül alkalmaztuk a cikkírőre, azt a nagy tudós egy idézetével bizonyítjuk be.

„Az állam — ugymond Bluntschli — az egyedüli legfőbb jogtekinély. Egyedül ez bír valódi törvényhöz, teljes kötmányzati hatalommal. A mennyiben mégis az egyházat az önkormányzat megilleti, ezt csak az államtörvényeken belül és az állam engedélye és ellenőrzése mellett teheti.“

Tagadhatja cikkírő Bluntschli e nézetének helyes voltát, de hogy idézetünk három cikkére talált, azt nem. Mi is csak azt neveztük ultramontanizmusnak, mely tetteiben kikerüli az államot; ezt akarja a három cikk, s ezt nevezi Bluntschli is ultramontan iránynak. E név zokon eshetik a három cikk írójának, de mi nem vagyunk okai, hogy ráillik: még azok szerint is, kik mint Bluntschli a „dolgot értik.“

BELFÖLD.

Még valami a dicső-szentmártoni pót-tanfolyamról.

— A „Kelet“ t. szerkesztőjéhez. —

Mind vártam, hogy valamelyik néptanító barátom írja meg t. szerkesztő ur becses lapjának azon lélekemelő ünnepélyt, melynek tanfolyamunk hallgatósága ma. augusztus 29-én tanulta meg. De mint-hogy ez még eddig nem történt meg, a népnevelés iránti kötelességemnek tartom e téren szokatlan toltamhoz nyulni, bár jól érzem, hogy a mit mondani akarok, sem érdekességével, sem meglegével nem bírhat az akkori pillanatnak. Kettő az, mi mégis bátorít: szerkesztő ur remélt szívessege, s azon körülmény miszerint ma, ugy tetszik, nem tartják a képezdei pót-tanfolyamokra fordított időt és pénzt egészen elpazaroltnak.

Mintán a győzedelmes fölkelő büns vállaltuk sikerét megünnepelték, elég ok volt arra, hogy az ember sirjon a szép Franciaország sorsa fölött, mely egy uralkodni vágyó kalandor kezébe jutott. Tapasztalásból tudta, hogy a népek, mint egyének, előbb-utóbb megbűnhődnek hibáikért. A jövő nagyon szomorúan és siralmasan tűnt föl előtte. Kehibe érkezve Thiers az ügynökök, ki őt a határig kísérte egy tiltakozást adott át. Így tisztelte a születendő császárság az általános szavazatjogot, az alkotmányt és az egyéni szabadságot! Legelső tettei közé tartozott Thierst kiutasítani. És mit tett az ember! Összeesküdött az uralkodó hatalom ellen, mint prätendens magát, ráállott a törvény tiprására, vagy talán fellegatva a tömeget Franciaországot éjjel alattomosan akarta megvádatni? Nem, ő csak ellene volt az államcsínynak s így a törvény védője.

Ez elfogatás talán az egyedüli volt, mely végrehajtott? A rendőriminiszter Maupas 26,642 befogatást eszközölt. Ezek közül 239 Cayennebe, 9530 Algierba, 1545 a külföldre küldetett, 2804 az ország különböző helyein internáltatott, s 5108 rendőri főfelügyelet alá helyeztetett.

És ha a száműzötteknek valamelyike Franciaországtól távol, a honvégy és a törvénytisztlet áldozata lett, s meghalt, akkor, akkor Conti ur, a császár titkára, mint pd. 1865. jan. 19-én a császárnak jegyzőkönyvébe írta: „Hir Charras ezredes haláláról.“ És III. Napoleon a következő megjegyzést tette hozzá: „Ez is nagy könnyebbülés.“

„20 évvel utóbb.“

Napoleon herceg kiűzetéséről a párizsi „Figaro“ még a következő részleteket közli;

Annyit bátran állíthatok magam is, mikép ha az ilyen összejövteleknek semmi egyéb hasznuk nem volna is, mint az, hogy a világtól 20—30 sőt több év óta is elszigetelt s a nyomor minden nemével küzdő tanítóknak is támad egy kis otiuma, mikor családi ügyiktől valamennyire menekül, egy pár hetet kevesebb gonddal tölthetnek, a rég elfeledett collegiali életet ismét felújíthatják, elküldben a tanodai élet feledhetlen búbjába féléled, s így kipihent lélekkel mintegy megfodott kedéllyel indulnak ujra neki a félbehagyott, nehéz pályának, — még akkor sem volna kormányunk e célra fordított költsége elfecsérletnek mondható. Hátha meggondoljuk, hogy mesterségükbe vágó dolgokról is csak hallnak valamit, hogy gondolataikat, tapasztalataikat egymással kicserélhetik; a felekezeti különbség és nemzetiség által elválasztottak egymást jobban megismerve összesimulnak, a tanítói elhivatás és méltóság tudatára emelkednek. Bizony a mi viszonyaink között igen sok tanítóknak erre is van szüksége. A mi pedig az elcsajátított tudományt magát illeti, — volt már szerencsém ennek is láthatni feltűnő nyomait otthon, az iskolában. Nem egy tanító áldja a néhai b. E ötvös miniszter emléket, hogy messzelátó lelke neki ezt az alkalmat megteremté!...

Ezen pót-tanfolyamokon nem egyszer van alkalma a tanítóknak a mindennapi kellemetlenségekből egy-egy pillanatra kiemelkedni s magokat ugy tekinteni, mint az emberség, — de különösen a haza mivelődésének, jóléte s előhaladásának egyik fontos tényezőjét. Épen ilyen pillanatot eszközölt a dicső-szentmártoni pót-tanfolyamon jelen volt néptanítóknak mélyen tisztelt főtanfelügyelőnk, Gáspár János ur megérkezése augusztus 29-én. Első napon, d. e. 1 órakor, a pót-tanfolyam minden hallgatója, tanárai-val együtt, az unitáriusok díszes templomába gyűlt. A magyar tanítók eléneklik a megható „Te benned bízunk“-at. Tanfelügyelőnk, — maga is hosszas éveken keresztül tanító s épen a tanítók tanítója, — a meghatottság reszkető hangján mutatja be a mellette ülő ünnepély hőst, Kisgyörgy József dombói unitárius tanítót, kit a külföldi ömgyei tanítóegylet a következő indokokból ajánl a jelen évre kitűzött 100 frt „kitüntetésű jutalomra“:

„1. Kisgyörgy József, Dombó községében a nép szellemi és erkölcsi életére átalakítólag hatott az által, hogy az 1842-ik év óta folyton Dombó érvényesült tanítóskodása tehát 30 év óta folyton kitűnő iskolát tartott, évenként átlag 70 tanuló (Dombó minden gyermeke) nyervén oktatást.“

„2. Czimzett jelölt nemes buzgalmának érdeme, hogy Dombó községe 1844—1845-ben díszes új tanítói lakot és 3 szobáju, az 1868. évi népoktatási törvénynek megfelelő tanhelyiséget építtet.“

„3. Tanítói pályája kezdetén éber figyelmét az érett korakra is kiterjesztette; lankadatlan erőlye által sikerült 43, részben már az életdelén túl levő egyent írás és olvasásra megtanítani; minek üdvös eredménye ma is visszatükröződik, annyira, hogy Dombó községében alig van egyén, ki írni és olvasni nem tudna.“

„4. A közmívelődés ápolására s terjesztésére községében egy „olvasókört“ alakított, oly állandó alappal, hogy az jelenleg is virágzásnak örvend, a nélkül, hogy a tagoknak részvénydíjt kellene fizetni. Ezen olvasóköri vasárnapi összejövetelei alkalmával, felolvasásai és értelmes magyarázatai által, a nép szellemi előhaladását sikeresen munkálta s munkálja ma is, annyira, hogy ezen vidék megszokta már régóta Dombó községét minta-községnek, — s ezen vívmányok zászlóvivőül s élető szellemül Kisgyörgy József tanító urat ismerni el.“

A herceg kiűzetése elhatároztatván, Thiers ur a herceg irányában a legudvariasabb formákat kívánta megtartani, a belügyminiszter rendeletének végrehajtására tehát egy jeles eszű és magaviseletű férfiura, Patinot urra, a rendőrprefekt irodafőnökére bízott. Oldala mellé Clément ur, párizsi rendőrbiztos adatott.

Tegnapelőtt, pénteken két órakor Patinot ur egyedül jelent meg a hercegnél és közlé vele a miniszteri rendeletet.

A herceg felelé, hogy a rendelet törvénytelen, és hogy ő csak az erőszaknak fog engedni. Rouher ur közbelépett és egy az ostromállapotból levont kivételt érvényesített. A hercegné végre nagy méltósággal megemlít, mint tudva van, hogy a fölkelő respektálták őt szeptember 5-én és hogy ő is csak az erőszaknak fog engedni.

Asszonyom, válaszolt Patinot ur, a rendszabály semmiben sem vonatkozik önre. Főnséged már két ízben időzött Franciaországban, és mindkét időben a kormány az ön jellemének még inkább hódolva, mint olasz hercegnő címeének, erre fölhatalmazta önt. Öa, mint mindig, ezuttal is szabad.

— En elvagyok határozva férjemet el nem hagyni, történetik bármí — felelé élénken a hercegnő.

Patinot ur elbucsván a hercegtől, kijelenté, hogy előterjesztendi Párisban a Rouher ur által tett megjegyzést, és hogy vissza fog térni és tudomást fog adni a kormány határozatáról.

A rendőrbiztos elrendelé a szükséges külső felügyeletet, és tegnap reggel 10 órakor ujra megjelent Patinot ur a hercegnél és értesíté őt, hogy a kormány főtartja rendeletét. A herceg azon megjegyzésére, hogy királyi családokhoz tartozó személyi-

„5. Többször említett K. J. érdeme, hogy község tagjaiból egy 4 szolamu énekart alakított, mely nemében ezen környéken egyetlen, s melyet jó árneve fényes körökbe elvisz, erkölcsnemesítőleg hat terjesztvén a tagjainak régóta sajátjává lett szép és nemes érzést.“

„6. Jelölt tanító pályatársainak minta-képe kinek közhasznú ismeretei fiatalabb kartársaira jótékony hatást gyakoroltak; mint a társadalom tagja köztiszteltetben álló s a kor színvonalára emelkedett férfi.“

A tanító-egyletnek ezen az egyletet magát is megtisztelő okmányát, a három nemzetiség szerint három (magyar, román és német) nyelven olvastatá fel tanfelügyelő ur. És örömet fejezvé ki a felett, hogy a külföldi ömgyei tanítók ezen egyesülésükkel alkalmat nyertek a szép jogot gyakorolni, miszerint ugy szólva maguk jutalmazhatják meg érdemeikben megőszült kartársukat, — nem nagyhajta megemlítés nélkül, hogy a mult nyáron csak a minden igaz ok nélkül felszított nemzetiségi féltékenység (román részről) nem engedte létre jöni az alsófehérmegyei tanító-egyletet is. Örömmel emeli ki továbbá, hogy felterjesztésében maga is jó lélekkel csatlakozhatott a külföldi ömgyei tanító-egylet fennebb idézett ajánlatához, mert érdemes tanítónk nem akkor vállalkozott ama közmívelődésünkre üdvös eszmék megvalósítására, mikor azt mindenki természetesnek találja, mert maga a kormány is jutalmat tűz ki rájuk; hanem akkor, mikor az ilyenre vajmi kevesen gondoltak hazánkban. Ezek előre bocsátása után felolvastatja cultusminiszter urnak leiratát, melylyel a 100 frt kitüntetésű jutalomnak ünnepélyes átadására bizza meg. A tanítók lekesülése erre egy „sze tréaszke“ és „hoch“-okkal vegyes „éljen“-be tört; a derék, szerény ősz bajnok meghatottságot pedig leírni sem lehet, mikor e méltó dícséretet után még a két szép ötvenét is markába érezte. Hisz nem álom ez, hanem tiszta valóság.

Azt hiszem t. szerkesztő ur, hogy egy olyan okmány, melyet a külföldi ömgyei tanító-egylet állított ki kartársának, ki, mint az égő gyertya a másoknak világítva magát felemésztette, valamint a jutalom is, melyben felelős magyar kormányunk a nemzet kulturáján fáradozó munkást tanfelügyelőnek jóindulatu ajánlatára részesítette, megérdemli, hogy feledésbe ne menjen, hanem mások buzdítására, ha mindjárt későn is, napvilágot lásson.

Még csak annyit vagyok bátor megemliteni, hogy e tanfolyamra sokkal többen jelentek meg, mint a hányan előre jelentkeztek volt. Összesen 188 tanító írta be nevét: de 3 qualificatio hiányában elbocsátatván, a hallgatók tényleges száma maradt 185. Ezek közt Alsófehérmegyéből volt 70 (15 magyar, 53 román, 2 szász); Külföldi ömgyéből: 87 (29 magyar, 52 román, 6 szász); más törvényhatóságokból: 28 (8 magyar, 19 román és 1 szász). —

A 185 tanító két osztályban három külön csoportra osztva tanult. Az első (paralell) osztály két csoportja Rédiger Árpád unitárius esperes és Munteanu György balásfalvi képezdei tanár vezetése alatt az alsó elemi osztály tantárgyait hallgatta. A második osztályban voltak a szász, s a több pót-tanfolyamot látogatott vagy képezdét végzett magyar és román tanítók. Ezek szerint a tanulveik is vegyesnek kellett lenni. Ez osztályban Vitus Lajos adta elő a felsőbb népiskola tantárgyait.

A tornászatra Schmidt György ur az enyedi főiskola tornatanítója volt felkérve; kertészeti előadásokra pedig vallás és közoktatási miniszter ur Fendt Antal vándor tanár urat küldte be, a ki 40 órán igen sokra vitte néptanítóinkat különösen a gyümölcs-

segek szintén Franciaországban tartozkodnak. Patinot ur emlékezteté őt, hogy a szuverén nemzetgyűlés két ízben törvényszerűen nyilvánította a császári dynastiát, és hogy a kormány földatá minden intézkedést megtenni, melyet e szavazat tiszteltetben tartása érdekében szükségesnek tart.

— En innen csak zsendárok által kísérve fogok elutazni, mondá a herceg.

— Nekem csak hat zsendár áll rendelkezésemre, felelé Patinot ur.

Oh! elég lesz kettő is, — szóló mosolyogva a herceg. — En csupán az erőszak alkalmazását akarom konstatalni.

Noha Patinot ur nem tűzött ki határozott órát az elutazására, Richard Maurice ur a herceg értesítése folytán, azonnal befogatott. Az összes jelenvoltak: Rouher ur és neje, Abatucci, Dugné de la Fauconnière, Géry, de Bouville, Primoli, Brunet és Adelsoni urak szintén kocsiira ültek és kimentek a Garancières-laqueuei indóházhoz, hol egy hűlőn vonat állott készen.

Patinot ur nem ellenzé, hogy a herceg barátjai e vonaton Batignollesig ne mehessenek, hol a hercegtől és hercegnőtől megváltak. Egyedül Richard Maurice ur fejezé ki azon kívánságát, hogy a herceget a határig kísérhesse. Patinot ur azt válaszolá neki, hogy ő a herceget nem tartoztatta le fogolyként, hanem csak a belügyminiszter rendeletét hajtja végre, és hogy következőleg a herceg olyan kíséretet választhat magának, minő neki tetszik. Egy hirlapíró, Aubert Francis ur azonnali hozzácsatlakozott Richard Maurice urhoz.

(R.)

fa tenyésztés és fa nyelés módjában. Hogy ez re-
res legyen, csak úgy volt elérhető, ha az illető ta-
nárnak alkalmas kert is volt rendelkezése alatt. És
e tekintetben nagy köszönettel tartozunk gróf Béli
Ferencnének nagyságának, ki nem csak két tanárunk-
nak szállást, hanem egész udvartartását bocsátotta az
illető tanár és a póttanfolyam hallgatóinak rendelkezésére.

Nagy-Egyeden, 1872. október 16-án.

Vitus Lajos.

A „KELET” magán-távirata.

Feladott Pesten okt. 19. 10 ó. 20 p. d. e.
Érkezett okt. 19. 11. ó. 15 p. d. e.

A magyar delegáció tegnap két nyilvános ülést tartott; az esti ülésben több jeles beszéd mondott a hadsereg létszámának szaporítása ügyében, mely albizottság indítványával elfogadtatott. Képviselőházunk pénzügyi bizottsága a honvédségi lovaskeretek szaporítását jobb időkre halasztotta, különben elfogadta a honvédelmi ministerium költségvetését.

Galicziában a kolera ismét aggasztóan terjed s ragályosnak mutatkozik.

A spanyol lázadás elfojtatott.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, október 19.

— Városunk, országrésziünk, hazánk, oly rég táplált hő óhaja elvégre ma ültet látható alakot, midőn gróf Mikó Imre, a magyar tudomány egyik dísz, miniszteri biztosképen, megnyitá az egyetemi tanári kar alakuló gyűlését, a Lyceum nagy termében, igen nagy és díszes közönség jelenlétében. Az ünnepély fényét még az is emelte, hogy számos nő is megjelent azon. Addig is, míg jövő számunkban részletes leírását adhatnók, ez oly nagy horderejű, országos jelentőségű ünnepélynek, mint csak röviden emlékezünk meg a történetéről. A nemes gróf diszmagyarban, éljenzések közt foglalá el az elnöki széket s megnyitván az ülést, Pál Sándor kir. tanácsos és tankerületi igazgató a miniszter megbízó levelét és az követendő szabályzatokat felolvasta.

Erre az elnök emelkedett szellemű s jövő számunkban közlendő beszédét megkezdve közben a tanárokat az eskütelre, szólítá föl, mi megtörténvén, gr. Mikó Imre többszörösen megjelölt beszédét végezte be. A tanári kar nevében Imreh Sándor, a magyar nyelv tanára, köszöntö meg az elnököt, gróf tevékenységét s kéri ki a város, hatóságok és közvélemény pártfogását az új intézet részére. Egyszerűségében hatásos beszédét, jövő számunkban, szintén közölni fogjuk. Ezel a nyilvános ünnepély véget ért s rövid vártatva az egyes karok megkezdtek, külön alakulási munkálataikat, szintén gróf Mikó Imre elnöklése alatt.

A választásoknak következő eredménye a jogi kar dékáná Dr. Groisz Gusztávot, prodekaná Dr. Korbuly Imrét; az orvosi kar dékáná Dr. Czifra Ferencet, prodekaná Dr. Genersich Antalt; a bölcsészeti kar dékáná Imreh Sándor, prodekaná Szabó Károlyt, végre a matematikai és természettudományi kar dékáná Dr. Abt Antalt, prodekaná Martin Lajos választotta meg. A rector a rendelet szerint a jogi, a prorektor a matematikai karból levén választandó rektorá Berde Aron, prorektorá Brassai Samuel választotta meg. Váltsa be az új intézet a hozzá fűzött szép reményeket. Vívát! Crescát! Floreát!

— A királynő megérkezett, s most az egész uralkodó család Budán időz. 17-én délután a fél 6 órai bécsi vonattal jött meg, s az indóházban oly sokan várták, mennyire csak elérnek ott; az indóház előtt szintén egész tömeg állt, valamint a láncz-hidnál, a budai Albrecht uton és a budai palota körül, úgy hogy ő felsége azon pillanattól, midőn az indóházba érkezett, egész lakáság a legszívesebb üdvözléssel találkozott a magyar fővárosban. Az indóházban jelen volt minden miniszter, Huny főparancsnok stb. A király gr. Andrássy kíséretében érkezett meg; ez utóbbi honvédezredesi egyenruhában. Az indóházba robogó vonatot éljenekkel fogadta a közönség, mely elé most családias jelenet tárult. Az udvari vagonból legelőször Gizella főhercegnő lépett ki, s királyi atyjának kezét csókolt, ki homlokra csókolt. Megérkezett Lipót főherceg is, kit a király készíttatással üdvözölt. Ezután a király Gizella főhercegnővel s a völégénnyel a királyné vagonjához ment, melyből ő felsége kilépve, megölelték és megcsókolták egymást; hasonlóan megcsókolt a király Mária főhercegnőt is. A királyné igen derült volt, s úde egészség látszik arcán. A

tisztelgők közé érve, legelőször gr. Andrássy szö-
litotta meg, s mielőtt elhagyta az indóházat, a fő-
polgármesterhez így szólt: „Bocsánatot kérek, izzad a kis leányom, s kocsiba kell ülnöm.”

— Deák Ferencz elérte születésének hatvan-
kilencedik évfordulóját. Képzeltetni, mennyi és mily
szívélyes üdvözlésekben részesült. Mindenki ohajtá,
hogy vajha hasonló egészségben és jókedélyben ün-
nepelhesen még meg egy csomó születésnapot, az
emberi élet lehető véghatáráig. Gr. Lónyay minisz-
terelnök és Ghyez Kálmán is jelen voltak, a reform-
párt nevében Schwartz Gyula és Kármán Lajos üd-
vözlöttek.

— Gr. Mikó Imre ő nagyméltósága ma az
egyetemi tanárok esküteléte után diszebedet adott,
melyen az összes egyetemi tanári kar részt vett.

— A „Hilaria” díszes selyemzástól, — az
ünnepélyes előkészületek miatt — csak a jövő tavasz-
szal fogja felszentelni s ezen ünnepélyre az erdélyi
dalegyletek is meghívja. Ugyancsak a dalegylet a
jövő hó első napjaiban dalestélyt rendezend.

— Salamon Ferencztől nem sokára egy na-
gyobb munka fogja elhagyni a sajtót a nevelés és
oktatásról.

— Az orsz. középtanodai tanáregylet köz-
ponti választmánya a legutóbb tartott ülésében a
tanár-egylet közlönye szerkesztőjévé Négy Lászlót vá-
lasztotta.

— Felméri Lajostól, ki az itteni egyetem-
hez jött, Sárospatakon az iskolai ifjúság melegen
vett búcsút. Fáklyás zenével tisztelgett nála s az if-
júság érzelmeit, kiemelve érdemeit, különösen azaest-
hetikai muzeum alapítása körül, mely most az ő el-
távoztával „árván marad.”

— Amerika legnagyobb vasgyára Pensylva-
niában, mely Johnston testvérek tulajdonát képezte, kö-
zelebb leégett, s a kár 500,000 dollárra van becsülve.

— Renan Ernőtől legközelebb egy újabb mű
jelenik Sz. János Apokalyisiseiről.

— Seward halála napján Új-York állam kor-
mányzója általános gyászt rendelt el a nagy halott
tisztelésére.

— Az erdélyi rom. és gör. cath. gymnasium-
okban az 1872-ik tanévben összesen 2021 tanuló
volt, még pedig vallásra 1001 rom. cath, 664 g.
cath, 256 g. keleti, 29 örmény cath., 48 helvét, 9
ágostai, 13 izraelita, 1 unitárius. Nemzetiségre néz-
ve: 927 magyar, 913 román, 104 német, 68 örmény,
9 izraelita. Az 1870-ik tanévben a tanulók összes
száma 2300, az 1871-ik tanévben 2224 volt, tehát
három év alatt apadás: 279.

— A kir. igazságügyminiszter Harmath
Márton orvostudort megyei fő- és k. törvényszéki
bíródnorvost a tordai, Lengyel Gyula orvostudort,
és k. törvényszéki bíródnorvost a sepsi-szt.-györgyi,
Almai Károly orvostudort és városi főorvost a dézsi-
Schuller Károly orvos és sebész tudort, szülész- és sze-
mészmestert a medgyesi, és végre Popp István or-
vostudort, a naszöldi kir. törvényszéknél előforduló
törvényszéki orvosi teendőkhöz a szabályszerű díjak
mellett leendő ellátásával bizta meg.

— A kolozsvári egyetem megnyitása al-
kalmából rendezendő örményünnepély programja a
tegnapi bizottsági gyűlésben megállapított. Azon
vélemény, mely ezen ünnepélyt országossá kívánta
tenni, elejtetett, s csak a város magának azta meg-
adni. Az ünnepély azon napon fog megtartatni, mi-
kor az előadások kezdetüket veszik. — A különbö-
ző hitfelekezetű templomokban isteni tiszteletek tar-
tatnak, világítás, a színházban diszeledés, s bankett
fog rendeztetni, s az előadások megkezdése napjáról
keltező emlékérmek adnatk ki. A város pedig 8
ilju részére alapítványt tesz. Ezen áldozatkészségé-
vel városunk újabbban is bebizonyította, hogy a tan-
ügy javát szíven hordozza.

— A színházban tegnap egy öt felvonásos
szomorújáték, „Lecoeur eur Adrienne” adattott. A ja-
rab sok helyt igen érdekes, nagy hibája azonban,
hogy az érzelgő jelenetek hosszak benne, így például
a mérgezési processus nemcsak színészi, de a kö-
zönséget is az untatásig kifárasztja. Mi a szereplő-
ket illeti, Egressi Ákos kivételével mindnyájan jól
megfeleltek szerepöknek. Németi Irmát többszörösen
kihívta a közönség, és méltán; tegnapi játéka is
mint a legtöbb fényes tanúságot tett művészi tehet-
ségéről. Egressy Ákos játékában hiányzott a termé-
szetes bensőség, mi kivált az érzelgős jelenetekben
volt érezhető; hangsúlyozása nem volt mindenütt
correct s feje mozdulataival pótolta az érzelmek me-
legét, súlyát. Mátrai tegnap is jól játszott; Kovács
Gyula sikerülten adta a Buillon hercegezt. Fodorné
jó hercegnő volt, csak játékaiból némi modoros derék
hajlongások maradhattak volna el. Krasznai is sok-
kal sikerültebben játszott, mint tegnapelőtt.

— A napokban a helybeli zeneconservatorium
rendes gyakorlatait megint elkezdette; mirendve,
tisztellett kértnek a részvevő működő tagok, mi-
ként a próbákra minden pénteki este fél 6 órakor,
hogy azoknak szükséges megtartásába fenakadás ne
történjék, pontosan megjelenni sziveskedjenek. Egy-
szersmint szíves tudomására juttatik mindenkinek az
is, miszerint a zeneconservatorium jelenleg, és ezu-
tán is folyvást, mindenkit, a kik akár mint működő
tagok, akár pártoló részvényesek részt akarnak
venni, szívesen látja és elfogadja. Elnöki meghívás-
ból közli Szenkovics Márton, conservatoriumi
gondnok.

— A sz.-pétervári nemzetközli statisztikai kon-
gressus tagjaira rendjelek is várnak, s Konstantin
nagyhercegnak már előterjeszték a kitüntetendők név-
sorát, kik közt van Keleti Károly és Körösi Józ-
sef is.

KÖZGAZDASÁG.

Kimutatás

az erdélyi gazd. egyletnek Kolozsvárt a Kómában
levő kísérleti szőlőjében eszközölt cukor és sav
meghatározásról, (Babó szerint) külön az egyes fajok
és ismét külön-külön a főbb mivélés — tőkés, Gu-
yot és karikás — módok szerint.

F. szám	I. Erdélyi borszőlőfajok	Mivélési mód					
		Tőkés		Guyot		Karikás	
	(Szept. 24-én 1872.)	cuk.	sav	cuk.	sav	cuk.	sav
		%	ezr.	%	ezr.	%	ezr.
1	Leányka	18.0	7.2	20.0	7.0	21.0	7.0
2	Som	19.7	11.0	19.0	10.5	18.8	11.5
3	Kövec	20.5	8.2	20.0	8.0	20.0	8.1
4	Rozsdás muskotály	20.0	7.2	—	—	20.0	7.1
5	Járdovány	20.5	7.8	21.0	7.2	22.0	7.0
6	Bognár	20.0	10.0	19.5	9.5	18.8	9.7
7	Burgundi	17.5	9.0	17.7	9.0	17.3	9.5
8	Király	18.0	10.0	17.9	10.0	—	—
Átlag		19.3	8.8	19.3	8.7	19.7	8.5

F. szám	II. Magyarhoni borszőlőfajok	Mivélési mód					
		Tőkés		Guyot		Karikás	
	(Szept. 26-án 1872.)						
		cuk.	sav	cuk.	sav	cuk.	sav
		%	ezr.	%	ezr.	%	ezr.
1	Ezerjő	19.0	7.0	19.5	7.0	—	—
2	Furmint	18.3	11.0	18.5	10.7	—	—
3	Kadarka kek	19.5	9.0	19.0	9.0	—	—
4	Csók szőlő	17.2	11.5	17.0	11.5	17.0	12.0
5	Kolontár fehér	18.3	9.5	18.5	9.0	—	—
6	Kadarka ör. kek	18.2	9.1	—	—	—	—
7	Mézes fehér	18.8	8.0	18.9	7.8	—	—
8	Szemendriai fehér	21.0	9.0	20.8	9.0	—	—
9	Dinka piros	19.0	11.0	18.8	11.0	19.0	10.7
10	Dinka zöld	18.5	11.5	18.0	12.0	16.0	14.0
11	Zöld fehér	21.0	10.0	21.0	10.5	21.3	10.0
12	Budai zöld	20.0	10.0	20.5	10.5	20.5	10.2
13	Muskotály	20.5	9.1	—	—	20.0	9.4
Átlag		19.2	9.7	19.1	9.8	19.0	11.0

F. szám	III. Németországi borszőlőfajok	Mivélési mód					
		Tőkés		Guyot		Karikás	
	(Szept. 28-án 1872.)						
		cuk.	sav	cuk.	sav	cuk.	sav
		%	ezr.	%	ezr.	%	ezr.
1	Riesling	21.0	9.0	21.5	9.0	21.0	9.4
2	Welsh riesling	20.0	8.6	19.6	8.4	19.2	8.8
3	Traminergrün	22.5	7.0	22.1	7.3	21.0	7.5
4	Ortlieb	18.5	9.5	18.5	9.1	18.3	9.8
5	Sylvaner grün	21.5	8.0	21.7	8.0	21.1	8.5
6	Elben weisser	20.0	9.0	20.0	9.3	19.8	9.6
7	Spätroth	18.8	10.0	18.6	10.5	18.5	11.0
8	Orleanser gelb	20.0	9.0	20.5	8.9	20.3	9.1
9	Rothgipfler	22.0	9.5	21.5	10.0	22.0	10.0
10	Welteiner grün	21.5	8.5	21.5	8.0	21.0	8.7
11	Welteiner roth	20.0	10.0	20.0	10.5	19.6	10.7
12	Burgunder blau	20.5	8.5	20.2	8.5	20.2	8.7
13	Ruländer	—	—	21.8	8.2	21.0	8.0
14	Fränkischer blau	21.5	8.9	21.3	9.0	21.3	8.7
15	Portugieser blau	21.0	6.5	20.8	6.8	21.0	6.8
16	Trollinger	20.3	9.8	20.5	9.0	20.0	10.1
Átlag		20.0	8.1	20.1	8.8	20.4	9.1

F. szám	IV. Francia borszőlőfajok	Mivélési mód					
		Tőkés		Guyot		Karikás	
	(Szept. 30-án 1872.)						
		cuk.	sav	cuk.	sav	cuk.	sav
		%	ezr.	%	ezr.	%	ezr.
1	Semillon blanc	21.5	9.2	21.5	9.2	21.0	9.6
2	Sauvignon blanc	22.3	9.0	22.0	8.8	22.0	9.0
3	Merlot	21.2	8.5	21.5	8.5	21.0	8.7
4	Carbenet Sauvignon	21.3	8.3	21.2	8.5	21.6	8.2
5	Carbenet franc	20.0	9.2	20.4	6.0	19.9	9.6
6	Verdot	20.0	9.1	—	—	—	—
7	Pineau noir	21.3	7.3	21.0	7.4	21.0	7.3
8	Pineau gris	20.5	12.0	20.0	12.1	20.5	11.2
9	Plant d'oree	—	—	21.5	10.0	—	—
10	Epinette	21.0	9.0	21.5	8.7	21.3	9.1
11	Carbenet	20.0	11.0	19.5	11.1	19.8	11.3
Átlag		20.9	9.2	21.0	9.3	20.9	9.4

Atlagok összeállítás							
I	Erdélyi borszőlőfajok	19.3	8.8	19.3	8.7	19.7	8.5
II	Magyarhoni	19.2	9.7	19.1	9.8	19.0	11.0
III	Németországi	20.0	8.1	20.1	8.8	20.4	9.1
IV	Francia	20.9	9.2	20.0	9.3	20.9	9.4

Midőn ezen érdekes kimutatást ezennel köz-
tesszük, egyelőre óvakodunk minden könnyelmű hy-
pothesisről. A munkát évről-évre rendszeresen fol-
tatva, csak 5—10 év elteltével fog megbízható er-
edményt szolgáltatni, egyedül csak, mit már is
elérni szeretnénk, az, hogy híres borvidékeink ava-
tott szőlősei minél előbb, minél számosabban kö-
vessék ezen hazánk borászati felvirágzására oly ki-
mondhatatlanul fontos kiutást.

(E. G.)

A torda-aranyosi gazdasági-egylet által rendezett terménytárlat Tordán.

II.

(M. I.) Jutalmat nyertek: a szőlőkért.

Wolff Gábor és fia 74 külföldi és 40 hazai
szőlőfajból álló gyűjteményért, melyhez igen érde-
kes és tanulságos szőlőlevél gyűjtemény volt csatol-
va, állami aranyérmét. Aranyospolyáni birtokos Fe-
kete János 36 fajból álló szőlőcsoportjáért állami e-
züst érmét. Osztián Gerő 42 változatot asztali-
s borszőlő fajaiért szintén állami elismerést. Debrece-
ni József 23 hazai fajt tartalmazó szőlőgyűjtemé-
nyért 2 db aranyat, Szabó János 1 db. aranyat.

Dicsőő oklevelet nyertek:

Tiszta László, Magyar Pál és ügyvéd Balogh János.

Két szőlőmunkásnak, kik a torda-aranyosi gaz-
dasági egylet területén saját szőlőjüket lego-
zószerűben mivéltek — ki volt tízre két két arany. E-
zeket nyerték Tordáról Szabó Ferencz, Felvinczről
Belényesi Pál.

Ezeneken kívül Tordáról Kapros Samu és Szász Sándor — Felvinczről Bartha István — mint értel-
mes és szorgalmas szőlőmunkások egy-egy tal-
lérral jutalmaztatnak.

b.) Gabonafélékért:

A kiállított öszbuzák között három találtatott

legszebbnek, mindenik 90 ft. súlyos. Ezek közül
sorsuzás utján Magyar Pálé nyerte az állami e-
züst érmét, Létai Sándoré és Ocsvári Istváné 2—2
db. aranyat.

A bíráló bizottság mind a hármat ajánlja a
világátlárlatra.

Bornemsza József tavasz buzája két db. ara-
nyat; Szentpáli Ignác repceje 2 db. aranyat; K.
Nagy Imre és Zsákó János ősz buzája bronz érmét;
Korpogán Izaiá és Pirók György ősz buzái egy-egy
tallért; Nagy Ferencz duttonkorn török buzája 2 db
aranyat; Tiszta László korán érő piros török buzája 1
tallért; id. Szentpéri as. János korcsosult dutton-
kornja bronzérmét és Szigethy Sándor korán érő soros
török buzája szintén bronz érmét nyert.

Dicsőő oklevelet nyertek:

Ősz buzáért: Betegh Ferencz, Finta András és
Miklós Sámuel; rozsért Puhl Ignác; török buzáért
Fekete János.

Felelős szerkesztő: Szász Béla.

Nyilttér.)

Jelzalog-kölcsön.

Alóírt ipar- és kereskedelmi ügy-
nöki iroda tisztelettel jelenti, miszerint te-
lekkönyvilleg törvényesen rendezett földbirto-
kokra jelzalog-kölcsönöket törlesztésre
500 frttól kezdve a legmagasabb
összegig a lehető legelőnyösebb fel-
tétel mellett gyorsan eszközöl.

34 éves kölcsönök 5 1/2% kamat 1 1/2%
törlesztéssel, és 24 1/2 éves kölcsönök 6% ka-
mat, 2% törlesztéssel teljesen törlesztetnek.
Kivánatra más módokat is iránt is
bőve

(333) Magyar keleti-vasut. (1-1)

Tűzveszélyes tárgyak felvétele és szállítása.

A magyar keleti vasut vonalain, további intézkedésig, mindazon tűzveszélyes áruk, melyeknek szállítása az 1851-ik év november 16-án kelt vasuti üzletszabályzat 12. §. szerint, eddig a személyvonatokkal meg nem engedett s melynek: tűzijátékszerek, durrkészletek, lőpor s lobbanó-anyagok, csak a következő napokon szállíthatók:

Nagyváradról — Kolozsvár felé havonként egyszer és pedig minden hó első szombatján;

Gyulafehérvárról — Marosvásárhely — Segesvár — N.-Szeben felé minden két hónapban egyszer és pedig november, január, március, május, július és szeptember havak első vasárnapján.

Minden más, a f. év augusztus elseje óta érvényes üzletszabályzat 3. §. II. bekezdésének A.) pontja alatt megnevezett s szállításra csak feltételeken engedett tűzveszélyes tárgy, ha bizonyos forgalmi irányba 50 vámmázsan alóli mennyiségben kerül feladásra, következő napon szállítható:

Nagyváradról — Kolozsvár felé vagy vissza minden vasárnap;
Gyulafehérvárról — Marosvásárhely — Segesvár vagy Nagy-Szeben felé minden kedden;

Marosvásárhely — Segesvár vagy N.-Szebenből Gyulafehérvár felé minden vasárnap.

A magyar keleti-vasut állomásain feladásra kerülő ilyenmü javak felvétele a tovaszállításra meghatározott napot megelőző hétköznapi történik.

Ha azonban az utóbb nevezett minőségű tűzveszélyes tárgyak valamely forgalmi irányba 50 vámmázsanat meghaladó mennyiségben adatnak fel vagy csekélyebb mennyiségűt a szállítási díj 50 vámmázsaig fizettetik meg, úgy azok a hét bármely napján továbbíthatók.

E határozatok, az 1872. június hóban kiadottak helyett, a kapuszebeni szárnyvonal megnyitása napjával lépnek érvénybe.

Pesten, 1872. október hóban.

A főigazgatóság.

Uj naptárak 1873-ra

STEIN JÁNOS könyvkereskedésébe Kolozsvárt most érkeztek s kaphatók:

Falusi gazda naptára 1873. Szerkeszti dr. Farkas Mihály. IX. évfolyam.

Ára 80 kr.

Kossuth naptár 1873. Szerkeszti Honfi Tihamér. III-dik évfolyam.

Ára 40 kr.

A népszámláló naptára 1873. A magyar nép számára. Szerkeszti Áldor Imre. Ára 40 kr.

Balpárti nép-naptár 1873. Balpárti polgártársai számára. Szerkeszti Vasgyuró Tamás. III. évfolyam. Ára 50 kr.

Lidércz naptár 1873. XII. évi folyam. Ára 60 kr.

Istvánbácsi naptára 1873. Alapítá Májer István. XVIII. évi folyam. Ára 50 kr.

Protestáns uj képes naptár 1873. Szerkesztette Dömötör János. Uj folyam. Első év. Ára 50 kr.

Magyar nők naptára 1873. Szerkeszti Beniczky Irma. V-dik évfolyam. Ára 60 kr.

A magyarnép naptára 1873. Szerkeszti Tatár Péter. Ára 25 kr.

Ifjúsági naptár 1873-ra. Szerkeszti K. Beniczky Irma. Ára 50 kr.

Színházi naptár 1873. Ára 80 kr.

Nevezzünk. Uj humorisztikus naptár 1873. IV. évfolyam. Ára 40 kr.

Barátfülek naptára 1873-ra. Szerkeszté Papramorgó. Harmadik évfolyam. Ára 50 kr. Ugyanaz, bővített kiadás, függelékkel: Magyarország teendői a csatlakozás kimondása után. Ára 80 kr.

Csodabogár naptár 1873. Tele írta s pingálta Bogarász Kukuk. Ára 60 kr.

Kis nemzeti naptár 1873. Szerkeszti Tatár Péter. Ára 18 kr.

Dr. Joh. Nep. Vogl's Volks-Kalender 1873. XXIX. Jahrgang. Ára 65 kr.

Humoristisch-satirischer Figaro-Kalender 1873. Redigirt v. C. Sitter. Ára 25 kr.

Porte-monnaie-Kalender 1873. Füzve 20 kr., fém-lemezzel 36 kr.

Fromme's Oesterreichischer Juristen-Kalender 1873. Redigirt von Dr. Josef Frühwald. Kötve. Ára 1 frt 60 kr.

Fromme's Oesterreichischer Medizinal-Kalender 1873. XXVIII. Jahrgang. Herausgegeben von Dr. Josef Nader. Kötve. Ára 1 frt 60 kr.

Szabályrendelet

az 1871. évi XVIII. t. cz. 74 és 75 §§. értelmében

a közjegyzői hivatal

ellátására előirt képesség beigazolása végett megkívántató szigorlat tárgyai és megtartási módja iránt. (Lenyomat a „Budapesti Közlönyből.”)

Ára 10 kr. Postán küldve 12 kr.

Telekkönyvi oktató.

Írta ÜRMÖSI BOLDIZSÁR FERENCZ,

erdélyi m. kir. telekkönyvi igazgató.

MÁSODIK JAVÍTOTT KIADÁS.

Ára 80 kr.

zenekaraink által
játsszotti keringők:
Les Gardes de la Reine. Valse.
par D. Godfrey.
Ára 1 ft 5 kr.
La Bouquetière, Valse.
par D. Godfrey.
Ára 98 kr.
La Reine des Roses. Valse.
par D. Godfrey.
Ára 98 kr.
Murska Valse.
par D. Godfrey.
Ára 98 kr.
Figyelmeztetem a t. cz. közönséget a mesés olcsóság „Peters editóra.” Ezen, a legjelesebb zeneszerzők műveit tartalmazó gyűjtemény kiváló eszennel van kiállítva. Jegyzékekkel az e kiadványban megjelent zeneművekről szívesen szolgálok. Igen nagy választék minden hangszerre való hangjegyekből.

(13-15)
A
(205)
„WIENER COMMISSIONS-BANK“
tőzsdé-irodája s váltóüzlete
Schottenring 18 sz. a.
elvállal bármennyű tőzsdét, váltót, s bank-üzletet.
Helybeli s vidéki megbízások legrovidebb idő alatt biztosan s alaposan eszközölteknek, s a tőzsdé iroda által bevásárolt értékpapírok s váltók tekintetével a pénzpiac mindenkor állására, a legújabbosabb feltételek mellett szolgáltatnak.
Az általános helyiségek naponta reggeli 9 óráig délutáni 6 óráig folytonosan a t. cz. közönségnek nyitva állanak.

(3) (35-52)

Borsajtók,

Szőllőzőzők,
Szóró-rosták,
Vasekék- és
eketaligák,

Váltó-ekék,
Szecska-vágók,
Répavágók.

Készen kaphatók JANKÓ VINCZE
gépgyárában Kolozsvártt külső-tordautczában.

(392) (1-3)

Uj czukrást!

Van szerencsém tudatni a n. érd. közönséggel, hogy bel-monostorutczában a volt-fogyasztó-egylet-féle boltban

CZUKRÁSZATOMAT

e hó 20-án megnyitóm.

Cukrástomban kaphatók különféle finom francia cukor és mandulás sütemények, friss tésztaemlék, bélesek, indiai fánkok, diós és mákos kiflik sat. — Továbbá finom törköpuliszka és kandirozott gyümölcsök, kitűnőleg készített gyümölcs befőttek, és mindenféle töltött és töltetlen cukrok és bombonok.

Többféle nemű finom likörök, rozsolások, finom szilvium, fenyővíz, jamaikai rum és különféle buteliás borok.

Mennyegzői, keresztelési vagy bármely ünnepélyességre szükséges megrendelések egy vidékre, mint helyben legpontosabban és legújanyosabban elvállaltak.

Pontos kiszámlálásról gondoskodva van.

Számos látogatóért esd:
SIMON FERENCZ, czukrász.

(394) (1-5)

Pártatlan személyiségek tapasztalatán alapuló nyilatkozat.

HOFF JÁNOS udvari szállító központi raktára,
Bécs, Kärntnering 11 sz. 24.
(November 10-án fogya Kolowratring 3.)

Krentz, sept. 8. á. 1871. Kérem önt, postai utóvéttel, két forintra malata csokoládé port küldeni cseccsenők számára.

Dr. Victor Struppi, községi orvos.
egy font 11. minőségű egyszégi malata csokoládé és 1/2 font mel-malata-bonbon, utóbbi malatát.

Bécs, július 1-én 1872. Orvosom tanácsára, körülbelül egy év óta két és fél éves kénytelenem az ön egyszégi malat-sör kivonatát adom inni. A cseccsenő, ki hónapok óta erős hasmenésben szenvedett s annak következtében egyöntetű szervezete erős lágyagot nem szenvedhetett, az ön egyszégi malat-sör kivonatát alól, melyből naponta csaknem egy üveget ivott meg, annyira táplálott és erősített, hogy diczára teljes meggyógyulását, meg mindig a kitűnő táplálást és erősítést E. H. és igaz szavakkal nem az ön érdemén akarom magasztalni, hanem legbensőbb és saját meggyőződéséből merített tapasztalatot közlök.

N. Kohn, Stadt, Tuchlauben Nr. 10.
Valkó HOFF-féle Malat-készítmények egyedül áradják Kolozsvártt Karvázy Gyula, Fehérvártt Csiki Kristóf, Segesvártt Teutsch J. B. Bécsen Kremer Samuel, Győröz-Szent-Miklóson Lázár Antal övegye és fiaival.

(234) (20-50)

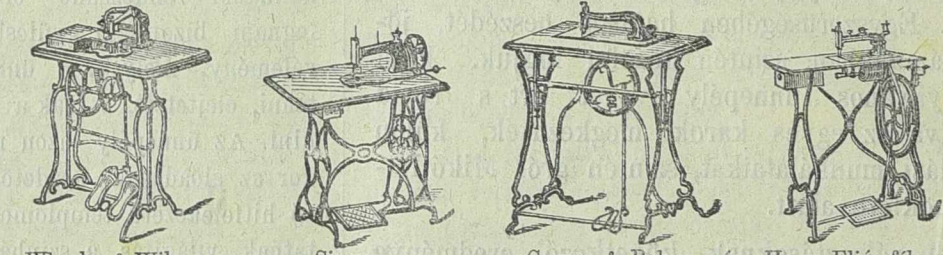
Ismételten leszállított árak,

havonként 5-10 forintos részlet- vagy készpénz fizetés, szilárd jótállás és ingyen tanítás mellett

AJÁNLJA

Boér Sándorné nagy varrógép-raktára

Kolozsvártt, bel monostorutca 190 sz. a.

Wheeler & Wilson, Singer, Grover & Baker- és Howe Elias-féle.

valamint minden létező és kitértőnek elismert más szerkezetű varró-gépeit.

Ezen raktárban egy családi használatra, mint üzleti célra, jelesen: szabó, festő, kárpitos, kalapos keztűs, cipész, nyerges, szijgyártó, szóval minden varrást folytató üzemhez — a szükségesletek tekintetbe vételével — különösen készített varró-gépek nagy választékban találhatók.

Ezeket kívül többféle

kötő-gépek,

minden fajta kézi varró-gépek.

Most érkeztek uj keztyű varró-gépek.

ORELLI HUGO

közelebből egészen ujonan nyitott női- és férfi divat-raktárában az őszi idényre legujabban megérkeztek a következő árucikkek nagy választékban u. m.

Ruha-szövetek:

Jó mosó pergálinok (sing ár) 16, 20 krtól 25 krig.
Angol pergálin- és cretonok 25, 28 krtól 35 krig.
Székesfehérvári kék pergálin, (divatos) 30 krtól 35 krig.
1/2 szőr- szövetek 10, 20 krtól 25 krig.
Egészen szőr-szövetek és ripszek 30 krtól 40-50 krig.
Finomabb sima szőr-ripszek, csikos és traveurok 40, 65 krtól 70 krig.
Sima, stráfos, pugetos, Niagara selymes szövetek 80 krtól 1 frt 25 krig.
Legujabb és legdivatosabb sima Nilus-szövetek 1 frt 25 krtól 1 frt 50 krig.
Selymmel himzett legujabb rococo szőr-piquetek 1 frt 65 krtól, 2 frt 20 krig.
Sima csikos- és pugetos flanel-köntösök minden színben 1 ft 20., 1 frt 30 krtól, 1 frt 80 krig.
Posztó-köntösök (Dementuchok) minden színben 1 frt 30., 1 frt 80 krtól, 2 frt.

Selyem-szövetek nagy választékban:

Fekete glasse- és noblesse 1 frt 30 krtól, 2 frt, 2 frt 50, 3 frtig.
Színes mosó foulard, stráfos és sima glazék 1 frt 25, 1 frt 60, 1 frt 80 krtól, 2 frtig.
Fekete (Feillek) rips selyem-kelmék 2 frt, 2 frt 50, 3 frt 50, egyés 4 frtig.
Színes (Feillek) rips selyem-kelmék 2 frt 60 krtól, 3 frtig.
Ezekben kívül bécsi házi-, creas- és rumburgtiszta lenn vásznak, asztalneműk, kanavászok, schiffonok, zsebkendők, kész paplany és madráczok, kesztyűk, lábbelik, férfi-íngék, női divatos felső-öltönyök és több itt elő nem sorolt cikkek.

(373) (2-6)

A n. érd. t. cz. közönség becses pártfogását és látogatását kérvé,
Kiházasítási bevéssárlásoknál teljes tisztelettel:
ORELLI HUGO.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesítetnek, kívánatra minták is küldetnek.

RAKTÁR van a főtéren, a nagy várdával szemben, Tauffer Károly-ház.